

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА ФРАНЦІЇ: ЕТАПИ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Прагнення України знайти гідне місце серед європейських країн, зробити власні здобутки культурного і духовного життя складовою частиною загальноєвропейської спадщини зумовлює входження вітчизняної освіти до європейського освітнього простору, в той час як глобалізація та інтеграція соціальних, економічних і культурних процесів та перспективи розвитку України вимагають глибокого оновлення системи освіти. Одним із найважливіших чинників, які визначають розвиток держави, є вища освіта. У цьому контексті важливим є, зокрема, вивчення досвіду французької вищої школи, яка функціонує в контексті сучасних євроінтеграційних процесів, зберігаючи при цьому національну ідентичність. Розвиваючись під впливом історичних, економічних та соціальних чинників, французька вища освіта характеризується низкою особливостей, що вирізняють її серед західноєвропейських країн.

Десятки наукових джерел висвітлюють різні аспекти системи вищої освіти Франції. Серед авторів варто назвати французьких вчених: С. Agulhon, D. Albertini, G. Brucy, B. Caceres, P. Champagne, F. Cardi, A. Chambon, C. Charle, J. Verger, E. Picard [8], а також вітчизняних науковців: Л. Зязюн, З. Малькова, А. Максименко, О. Неживу [6], К. Корсака [4], А. Шевченко [7], О. Галус, Л. Шапошнікову [3], Н. Логінову [5], Я. Бут [1] та ін. Втім, змістовний аналіз наукових праць засвідчує, що, не дивлячись на досить активне вивчення різних аспектів розвитку вищої освіти Франції, дослідження проблеми історичного розвитку вищої освіти Франції в контексті євроінтеграційних процесів ще не отримали всебічного аналізу.

Мета дослідження – охарактеризувати періоди розвитку університетської освіти Франції у другій половині ХІХ – на початку ХХІ ст., виявити тенденції розвитку вищої освіти Франції з урахуванням соціокультурних, економічних та педагогічних чинників.

Становлення й розвиток системи університетської освіти Франції охоплює декілька періодів. Просвітництво й освіта на території сучасної Франції в своїх перших організаційних формах – школах – бере початок з періоду римського панування в Галлії; навчання будувалося в них за римським зразком. У VI–VII ст. з поширенням християнства виникли монастирські і церковні школи, а пізніше – парафіяльні училища. Що стосується розвитку вищої освіти, то з початком виникнення першого французького університету ми можемо виділити **Перший етап** (ХІІ–ХVІІІ ст.) розвитку університетської освіти Франції, який характеризується зародженням університету як освітньої

інституції [6, с. 54]. Ці заклади не займались науково-дослідницькою діяльністю. До XVII століття французькі університети не виходили за межі навчання, не проводили жодної науково-дослідної роботи. Однак після Великої французької революції 1789 р. держава здійснила перший крок до співпраці з університетами. Однією з перших змін, запроваджених у вищій освіті, стала реформа регламентації професій [1, с. 76]. **Другий етап** (1789–1799 рр.). У цей період чітко простежувалася тенденція до поглиблення одержавлення університетської освіти. Саме в цей період ідея наукових ступенів знайшла широку підтримку й реалізацію, що підсилювалося стандартним регламентом і прозорою процедурою проведення обов'язкових випускних іспитів [4, с. 123]. Було відкрито Імператорський університет, у якому працювали академічні та професійні факультети. Також було закладено основу для класифікації вищої освіти. Університет був поділений на профільні вузькоспеціалізовані вищі школи, яким були надані лише освітні функції; дослідницькі доручення були перенесені в інші інститути. Процес освіти, робота викладачів здійснювались під суворим бюрократичним наглядом, всі вищі школи виконували єдині програми занять та іспитів. [6, с. 59]. **Третій етап** (1877–1944 рр.). Для цього етапу характерною є поява й розвиток системи університетської освіти після реформ Наполеонівського університету урядом Третьої Республіки (1870–1940 рр.). На даному етапі розвиток системи університетської освіти ґрунтується на соціально-економічних і педагогічних засадах, закладених у 60–80-х рр. XX ст., та процесах глобалізації. У цей час головним викликом для системи університетської освіти Франції була тенденція до значного збільшення кількості студентів. Уряд Франції проводив політику, спрямовану на розширення підготовки спеціалістів інженерно-технічного профілю, на збільшення кількості технологічних інститутів [7, с. 74]. У Франції в навчальних програмах вузів, у тому числі й військово-технічних, значний наголос робиться на комплексі теоретичних дисциплін (математика, фізика, хімія та ін.), це стосується й тих дисциплін, що використовують нові концептуальні підходи структурно-системного аналізу. Такий підхід дозволяє випускникам вести розробки на рівні самоорганізаційних процесів, які складають базу для технологій майбутнього [5, с. 84]. На початку 90-х рр. у Франції діяло 73 університети. На початку 70-х років відбулася реорганізація університетів: замість факультетів створено навчально-дослідницькі об'єднання, яким було надано можливість визначати програми і методики навчальних курсів, керувати дослідницькою роботою, підбирати викладачів тощо. З'явилися нові напрями навчання: інженерні, сільськогосподарських наук, архітектури, фізичної культури і спорту [3, с. 194]. **П'ятий етап** (1980–2005 рр.). Даний період відрізняється від інших серйозними реформами в університетській освіті. З початку 2002 р. в освітній системі Франції відбулися значні зміни, пов'язані з Болонським процесом. Була запроваджена низка законодавчих актів, серед яких декрет від 8 квітня 2002 р. про залучення французької системи освіти до європейської [6, с. 62]. У 60–70-х рр. XX ст. головним випробуванням системи університетської освіти Франції стала тенденція до значного зростання кількості студентів, що було пов'язано із

другим демографічним вибухом, який спричинив чергову трансформацію. Створення професійної спеціалізації на додаток до традиційної середньої навчальної програми, разом з цілями держави забезпечити складання бакалаврського іспиту 80% випускників закладів середньої освіти Франції, призвело до швидкого зростання вже існуючих університетів та створення нових. Президенти університетів отримали більші повноваження. Президенти університетів та їх ради були наділені розширеними повноваженнями та отримали можливість розробляти специфічну політику для інститутів [8]. **Шостий етап** починається з 2005 р. й триває досі. Сучасний розвиток системи університетської освіти ґрунтується на соціально-економічних і педагогічних засадах, сформованих у 60–80-х рр. ХХ ст., та на процесах глобалізації, що набули широкого розвитку в кінці минулого сторіччя і ведуть до ліквідації академічних меж у функціонуванні національних університетів та до повернення університетському навчанню транснаціонального характеру [2, с. 34].

Університетська освіта Франції має складну й цікаву історію, яка відображає функції та роль університетів та інших закладів освіти у суспільстві та державі на кожному етапі свого розвитку. Вища освіта Франції має власну індивідуальність, національний характер, є високоефективною, тому потребує подальшого вивчення задля використання її позитивного досвіду в процесі реформування системи вищої освіти України.

Література

1. Бут Я. В. Католицькі університети: історія розвитку та місце в сучасній системі вищої освіти Франції / Я. В. Бут. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 60, т. 1. С. 76–79.
2. Дурдас А. П. Розвиток університетської освіти Франції: історичний аспект. *Педагогічний процес: теорія і практика (Серія: Педагогіка)*. Київ, 2018. Вип. 1–2 (60–61). С. 32–37.
3. Галус О. М., Шапошнікова Л. М. Порівняльна педагогіка. Київ: Вища школа, 2006. 216 с.
4. Корсак К. В. Вища освіта сучасної Франції. Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів: монографія / за заг. ред. Г. В. Щокіна. Київ: МАУП, 1997. С. 122–130.
5. Логінова Н. І. Аналіз світових тенденцій розвитку вищої професійної освіти. *Наука і сучасність: Збірник наукових праць Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Київ: Логос, 2002. Том XXXIII. С. 83–90.
6. Нежива О. М. Феномен освітньої політики: національний та міжнародний виміри: монографія. Київ: Зовнішня торгівля, 2017. 280 с.
7. Шевченко А. Система освіти у Франції. *Рідна школа*. 2001. № 2. С. 74–77.
8. Picard, E., (2013). Recovering the History of the French University. *Studium*, 5(3-2012), pp.156–169. Retrieved on March 19, 2020 from <https://www.gewina-studium.nl/articles/10.18352/studium.8253/> (Eng.)